

**Світлана АРТАМОНОВА,
Микола ЖЕЛІЗНЯК**

ВІТЧИЗНЯНА АРХІВНА СПРАВА В ОСОБИСТОСТЯХ

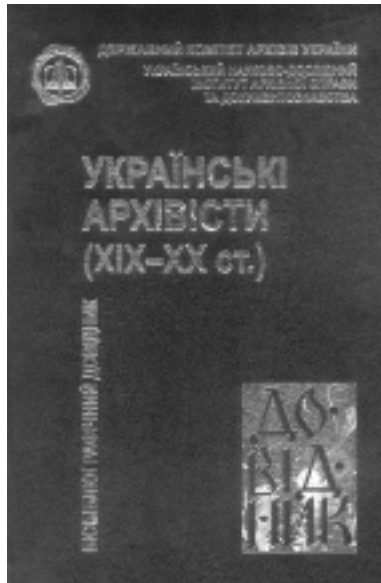
(Українські архівісти (XIX–XX ст.): біобібліогр. довідник /
Держкомархів України, УНДІАСД; упоряд.: І. Б. Матяш (кер.),
С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько та ін. – К., 2007. – 752 с.)

За умов становлення в Україні демократичних засад усе більшого значення набуває дослідження ролі особистостей в усіх галузях вітчизняної науки, зокрема в архівознавстві. Кожна епоха позначена відомими і маловідомими іменами тих, хто доклав зусиль до розвитку архівної справи України, а також продуктивно й творчо працює сьогодні на архівній ниві. Біографічні дослідження в галузі архівної справи та архівознавства як один з пріоритетних напрямів наукових студій Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства стали основою для розроблення в середині 1990-х років концепції наукового проекту біобібліографічного довідника “Українські архівісти”. Як справедливо відмічено у вступній статті до довідника, даний науковий проект значною мірою став продовженням попередніх біографічних студій в українській архівістиці, реалізованих у працях О. Коваленка, С. Білоконя, І. Верби, Г. Казьмирчука, І. Войцехівської, Л. Дубровіної та ін. Практичним втіленням концепції проекту стало перше видання довідника “Українські архівісти”, яке заклало фундамент для дослідження такої важливої проблеми і вийшло в трьох випусках у 1999–2003 рр.¹ Його особливістю було те, що розподіл матеріалів у кожному випуску здійснено за хронологічним принципом (Вип. 1: XIX ст. – 1930-ті рр.; Вип. 2: 1940–1960-ті рр.; Вип. 3: 1970–1990-ті рр.). Але вихід цього видання показав, що досліджувана проблема не вичерпана і потребує подальшої великої пошукової роботи, розширення кола осіб, діяльність яких необхідно вивчати сьогодні, опрацьовуючи не тільки друковані та архівні джерела, а й застосовуючи методики “усної історії”.

Зупинимося безпосередньо на тексті та структурі рецензованого довідника, який складається зі вступної статті, основної частини з текстами статей про персоналії, додатка, списку скорочень та змісту.

У вступній статті чітко та обґрунтовано визначено концепцію наукового проекту “Українські архівісти”, його актуальність, мету, завдання, ступінь розробленості проблеми в історичному ракурсі з посиланням на здобутки архівної біографістики в Україні, подано огляд історіографії та джерельної бази проведених біографічних досліджень у галузі української архівістики.

На відміну від попереднього видання, довідник структуровано за алфавітом прізвищ персоналій, що дає можливість легко знайти інформа-

цію про особу, яка цікавить дослідника. Якщо в першому випадку використано хронологічний підхід до розташування статей про персоналії, то дане видання побудовано за іншим принципом – статті подано виключно за алфавітом. І в цьому є сенс – такий підхід наближає довідник до видань енциклопедичного типу.

Задум упорядників реалізовано успішно – видання стало цінним внеском у дослідження біографічної спадщини архівної справи країни. Науковці та громадськість отримали фундаментальну працю, в якій досить повно представлено всі групи персоналій, передбачених концепцією – не тільки архівісти, архівознавці, практичні працівники архівної галузі, але й археографи, педагоги вищої школи, державні діячі, історики, юристи, джерелознавці, колекціонери, меценати, які

протягом XIX та XX ст. сприяли розвитку вітчизняної архівної справи.

Зміст довідника суттєво доповнено новими іменами. Навіть не звертаючись до основного тексту, яскравим доказом тому є наявність у структурі довідника Додатка зі статтями про персоналії, відсутні в першому виданні.

Упорядники виважено підійшли до реалізації визначеної мети – показати через дослідження життя та діяльності особистостей етапи розвитку архівної справи в Україні, внесок кожного покоління у формування суспільно значущої архівної спадщини, національних здобутків в управлінні галуззю. Акцентовано увагу на тому, що зусилля осіб, про яких ідеться в довіднику, були спрямовані на відродження, розвиток, підвищення наукового авторитету та рівня української архівної справи.

Ознайомлення з текстом довідника свідчить про великий обсяг проведеної роботи. Це відчувається в усьому: і в просторовому охопленні збору матеріалів щодо персоналій (подано відомості про архівістів з усіх регіонів України та представників діаспори), і в участі у написанні статей не тільки науковців (істориків, архівознавців, археографів), а й архівістів-практиків з різних регіонів України.

Довідник є спільним проектом всієї архівної галузі України. У його створенні взяли участь представники Держкомархіву України, УНДІАСД, центральних, місцевих та галузевих архівних установ, а також відомі архівознавці, історики, джерелознавці, серед яких І. Верба, І. Войцехівська, Л. Дубровіна, Я. Калакура, Р. Пиріг та ін.

Позитивним є те, що у створенні багатьох статей брали участь ті, хто мав можливість безпосередньо працювати або спілкуватись з особистостями, про яких написано статті.

Кожна стаття довідника має чітко визначену структуру: коротка біографічна довідка, характеристика діяльності та внеску в архівну справу,

бібліографія та архіви, що дозволило всебічно розкрити та належно оцінити діяльність не тільки відомих, але й маловідомих архівістів.

Статті про персоналії супроводжуються переліками найважливіших праць особи, бібліографічних посібників та літератури про неї. Важливою складовою видання є інформація про особовий фонд архівіста, основні архівні комплекси, в яких знаходяться відомості про особу.

Без перебільшення, така інформація є унікальною, оскільки складає репрезентативну базу для укладання ретроспективної бібліографії з історії та сучасного стану архівної справи України XIX–XX ст.

У самому визначенні виду видання – біобібліографічний довідник – закладено важливу ідею: не лише дати коротку біографію особистості, ознайомити з її діяльністю за допомогою представлених особистих праць, але й ознайомити науковців з публікаціями та архівними документами про неї, тобто дати підґрунтя щодо подальшого наукового дослідження.

Така масштабна праця, можливо, буде продовжена в наступних перевиданнях довідника. На нашу думку, упорядникам доцільно було б розширити хронологічні рамки довідника, додавши статті про українських архівістів більш ранніх періодів, а також ширше представити персоналії архівістів української діаспори.

Можливо, доречним було б скласти у довідковому апараті іменний показчик авторів статей, який би міг наочно представити географію учасників творчого процесу реалізації такого масштабного наукового проекту, як даний довідник. Інформаційну цінність видання збільшив би також географічний показчик.

Загалом слід зазначити, що ідея видання такого довідника має позитивне значення для всебічного ознайомлення не тільки з особистостями, але й з історією та розвитком архівної справи в Україні.

Не може залишитись поза увагою й зовнішнє оформлення видання: ефектно оформлена палітурка відразу привертає увагу своєю естетичністю. Не завадило б, щоб і текст було проілюстровано фотографіями персоналій.

Багатоаспектність, ґрунтовність у розкритті життя та діяльності персоналій в історичному контексті з урахуванням регіональної специфіки їхнього внеску у розвиток національної архівної справи надають довідникові риси фундаментального енциклопедичного видання, яке може бути корисним не тільки для фахівців архівної справи, але й істориків, працівників бібліотек, музеїв, краєзнавців.

¹ Українські архівісти: Біобібліогр. довід. У 3 вип. – К., 1999. – Вип. 1. XIX ст. – 1930-ті рр. – 367 с.; К., 2002. – Вип. 2. 1940–1960-ті рр. – 254 с.; К., 2003. – Вип. 3. 1970–1990-ті. – К., 2003. – 284 с.